Planprogram

Høringsutkast

Foto: Frederik Garshol

Gode hverdagsliv i en attraktiv kommune

Ta livet i bruk!

Kommuneplan for
kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv

2023-2035

Stange kommune

Innholdsfortegnelse

1. Overordnet ambisjon – kulturens samfunnsskapende kraft 3
2. Fokusområder og fagområder 4
2.1 Gode hverdagsliv - hele livsløpet 5
2.2 Levende nærmiljø - med mangfoldige kultur- og aktivitetstilbud 5
2.3 Attraktiv kommune - stedsutvikling og omdømme 6
2.4 Rom for kultur og idrett – arenaer, lokaler og anlegg 7
3. Bakgrunn og formål 9
3.1 Bakgrunn for planen 9
3.2 Mandat 9
3.3 Formål og innhold 12
3.4 Omfang og avgrensninger 12
4. Viktige rammer og føringer 12
5. Planprosessen 17
5.1 Organisering 17
5.2 Medvirkning 17
5.3 Framdriftsplan 17
Vedlegg 1: Definisjon av sentrale begreper 19
Vedlegg 2: Øvrige rammer og føringer - uttømmende liste 20
Kildeliste og kunnskapsgrunnlag 24

1. Overordnet ambisjon – kulturens samfunnsskapende kraft

Kulturen og kulturlivet har samfunnsskapende kraft, gjennom å tilrettelegge for møteplasser og bidra til demokrati, deltagelse og medvirkning i lokalsamfunnet. Kulturen påvirker vår identitet og hvem vi er som individer, hvordan vi utvikler oss, og hva vi skaper og kan by på av attraksjoner, aktiviteter, opplevelser og tilhørighet. Slik skaper kulturfeltet attraktivitet for innbyggere, besøkende og potensielle innflyttere og næringsetablering. Kulturen former både oss som mennesker og samfunnet vi er en del av.

Planen vil operere med et utvidet kulturbegrep. I dette vil kunst og kultur, idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, fritid og frivillighet inkluderes. Samlet omfatter dette kulturlivet til de fleste, og er viktig for folkehelsen, trivsel og tilhørighet.

Kommunedelplan for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv skal forankre kulturfeltets betydning og rolle i utviklingen av et livskraftig og inkluderende lokalsamfunn, der folk trives og ønsker å leve sine liv. Planen skal støtte opp under et mangfoldig aktivitets- og kulturliv, av bredde og profesjonalitet, som setter kommunen på kartet. Det skal være enkelt å skape, oppleve og delta i aktiviteter i Stange kommune, noe som forutsetter tilgjengelighet, inkludering og medvirkning.

Kulturlivet i Stange består av fire søyler:

- Kulturnæring - med profesjonelle aktører innen kunst, kultur og idrett
- Frivilligheten
- Kulturinstitusjoner
- Kulturadministrasjon – offentlige aktiviteter og tiltak

Planen skal belyse kulturfeltets institusjoner og fagområder, med sine virkemidler, mekanismer, tiltak og aktiviteter. Samarbeid, utvikling og bærekraft skal være gjennomgående for tilnærming, arbeidsmetoder og perspektiver.

Visjon: Gode hverdagsliv i en attraktiv kommune

Slagord: Ta livet i bruk

2. Fokusområder og fagområder

Planen vil ha særlig fokus på kulturfeltets rolle og betydning knyttet til temaene:

- Gode hverdagsliv - hele livsløpet
- Levende nærmiljø - med mangfoldige kultur- og aktivitetstilbud
- Attraktiv kommune - stedsutvikling og omdømme
- Rom for kultur og idrett - arenaer, lokaler og anlegg

Samtidig vil den ta for seg kulturens, idrettens og naturens egenverdi, og belyse feltets ulike fagområder, aktiviteter og tiltak. Planen skal også peke retning for de kommunale kulturinstitusjonene **folkebibliotek, kulturskole og frivilligsentral.**

Fagområdene vil bl.a. være:

- Idrett og friluftsliv
- Kunst, kultur og kulturarv
- Kulturtilbud til barn og unge
- Frivillighet

Spørsmål som skal drøftes i planen vil bl.a. være:

Hvordan kan kunst og kultur, idrett og friluftsliv bidra til innhold i hverdagen og skape trivsel og tilhørighet for innbyggere i alle livsfaser? Hvordan legger vi til rette for inkludering, deltagelse, dannelse og demokratibygging? Hvordan kan vi støtte og legge til rette for et sterkt og selvstendig kulturliv, med profesjonelle aktører og frivillighet?

Hvordan kan kulturfeltet best bidra til stedsutvikling? Hvordan tilrettelegger vi for møteplasser, levende nærmiljø, offentlige rom og steder? Og hvordan kan vi best ivareta og sikre lokaler, arenaer og anlegg for både organisert og egenorganisert aktivitet og utfoldelse?

2 - Dans på Stien, 2019. Foto: Frederik Garshol

2.1 Gode hverdagsliv - hele livsløpet

Kommuneplanens samfunnsdel for 2014-2026, vektlegger folkehelse med mål om å utjevne sosiale forskjeller i helse og levekår. I kommunedelplanen for kultur vil det være et fokus på å skape gode hverdagsliv for alle, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn, gjennom hele livsløpet. Menneskelige behov skal stå i sentrum og kommunen skal etterstrebe like livssjanser for alle.

Forskning viser at jevnlig fysisk aktivitet og deltakelse i nærfriluftsliv er viktig for både den mentale og fysiske helsen. Ved at alle innbyggere har mangfoldige aktivitetstilbud tilgjengelig, øker sjansen for at mange deltar. BUA Stange spiller en nøkkelrolle her siden det tilrettelegges for idrett og friluftsliv for alle, gjennom gratis utlån av utstyr.

Gode hverdagsliv for alle henger tett sammen med neste tema, som omhandler levende nærmiljø med mangfoldige kultur- og aktivitetstilbud. Mens dette første temaet retter seg mot individuelle hensyn, behov og forutsetninger, vil det neste orientere seg mer mot viktigheten av ulike fellesskap gjennom møteplasser og aktiviteter.

3 - Foto: Jens Haugen

2.2 Levende nærmiljø - med mangfoldige kultur- og aktivitetstilbud

Det utvidede kulturfeltet kan skape innhold og mening i folks hverdagsliv, ved å tilrettelegge for samt utvikle møteplasser, opplevelser og aktiviteter. Målet er at alle skal kunne ta del i kulturens kraft. Derfor er et kulturtilbud med bredde, kvalitet og mangfold nødvendig. Stange kommune ønsker å være en aktiv samfunnsutvikler, som arbeider helhetlig og langsiktig sammen med innbyggere, lokalt næringsliv og frivillige organisasjoner, for å skape helsefremmende nærmiljø og levende møteplasser. Fritids- og aktivitetstilbud for barn og unge er et fokusområde, der prosjektet "Ung arena" er sentralt. I samarbeid med ungdommen er målet å utvikle et bredt og relevant kulturtilbud, der stikkord som medvirkning, tverrfaglighet og helhetstenkning vektlegges. Her er særlig ungdom og unge voksne som har, eller står i fare for, å falle utenfor studier og arbeidslivet, en prioritert målgruppe. Gjennom prosjekter som dette kan kommunen bidra til å bygge fellesskap og møteplasser, som igjen kan redusere utenforskap, ensomhet og psykisk uhelse.

"Å føle tilhørighet og felleskap med andre er en viktig forutsetning for god helse. Stange kommune skal legge til rette for møteplasser der folk kan møtes på tvers av alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn" (Kommuneplanens samfunnsdel, K-sak 36/14, s. 9).

Møteplasser etableres ofte gjennom uorganisert aktivitet dersom nærmiljøet er tilrettelagt for det. Dugnadsånd og frivillig innsats spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å bygge, drifte og bevare disse. Framover blir det viktig å tilrettelegge for bred deltakelse i ulike aktiviteter i nærmiljøet. Dette skaper tilhørighet til nærmiljøet, og slik kan vi skape *"livskraftige lokalsamfunn..."* som kommune-planens samfunnsdel, vektlegger. Sentralt for dette er deltagelse, samarbeid og medvirkning, der lokalbefolkningen kan påvirke forhold i nærmiljøet og ellers i kommunen.

Kommunen har ellers et ansvar for å bidra til mangfold og arbeidsvilkår for det profesjonelle kulturlivet. Det innebærer å ivareta profesjonelle aktører innen kultur og idrett, deriblant idretts-utøvere, kunstnere, forfattere, musikere og skuespillere. Dette vil også gagne innbyggerne gjennom et rikt og variert kulturliv.

4 - Konsert med Return, Atlungstad, 2022. Foto: Kjersti M. Krageberg

2.3 Attraktiv kommune - stedsutvikling og omdømme

Kommuneplanens samfunnsdel sier at kommunens overordnede mål for å skape bolyst, er ved å utvikle et livskraftig lokalsamfunn med varierte botilbud for folk gjennom hele livet. Stedsutvikling er identitetsskapende, og hvordan omgivelsene i nærmiljøet formes betyr mye for innbyggernes hverdag. Ved å vektlegge kvalitet, nærhet og tilgjengelighet i stedsutforming, legges et grunnlag for trivsel og livsutfoldelse.

Kvalitet, bredde og mangfold i kulturtilbudet er viktig for både innbyggernes sosiale liv, for å øke tiltrekningskraften utenfra og for å styrke kommunens omdømme. Fysisk opprustning av bygg og anlegg, tilgjengeliggjøring av kunst, og bevaring av kulturminner og kulturarv er sentrale elementer i dette arbeidet. Kulturarrangementer er en annen synlig og kostnadseffektiv måte å oppnå dette på.

Kommuneplanens samfunnsdel har fokus på sosiale og attraktive møteplasser, og på å videreutvikle kommunens kulturtilbud. Et aktivt kulturtilbud bidrar til å øke deltagelse, skape opplevelser og gi følelse av stolthet og tilhørighet. Her er Kønnband et godt eksempel, som kommunens ambulerende kulturprogram, med aktivitet på ulike arenaer.

I kommuneplanens samfunnsdel blir Stange kommunes natur og unike jordbruks- og kulturlandskap fremhevet. Formidling og tilgjengeliggjøring av kulturminner, kulturmiljø og mangfoldig natur bidrar til verdiskapning, identitetsbygging, aktivitet, god helse og bolyst. Kommunen ønsker å jobbe for å gjøre Mjøsa og øvrig natur- og kulturlandskap mer tilgjengelig. Kommunedelplanen for kultur vil ha med seg hvordan man best bevarer friluftsområder i utbygging, slik at det legges til rette for at alle kan benytte seg av nærfriluftsliv. Videre vil den gå inn på måter kommunen kan tilrettelegge for økt hverdagsaktivitet.

5 - Sentrum. Foto: Marita Karlsen

6 - Langs Mjøsa. Foto: Jens Haugen

2.4 Rom for kultur og idrett – arenaer, lokaler og anlegg

Planen skal ta for seg rom for kultur og idrett. Med fokus på bærekraft skal det sees helhetlig på den geografiske plasseringen av ulike anlegg, arenaer, lokaler og møteplasser, for utøvelse av kultur og idrett. Her må man se på hvordan de ulike stedene benyttes av innbyggerne og muligheter for sambruk og flerbruk. Dette innenfor både fagområdene i det utvidede kulturfeltet, og av andre brukere til både organisert og egenorganisert aktivitet.

Gjeldende *kommunedelplan for anlegg for idrett og fysisk aktivitet* har som mål å øke bruken av eksisterende anlegg. Det skal legges til rette for at flest mulig er fysisk aktive gjennom ulike lavterskeltilbud og muligheter for å drive med egenorganisert aktivitet. Et tiltak vil være å utvide BUA Stange til flere lokasjoner rundt om i kommunen, slik at flere får tilgang til å låne gratis frilufts- og aktivitetsutstyr i sitt nærmiljø. Dette kan for eksempel gjøres gjennom å etablere heldigitale og selvbetjente BUA Bloxx-er tettere på aktivitetsområdene. Her må man tenke økonomisk og innovativt. Det skal være enkelt for innbyggerne å spontant delta i uorganisert hverdagsaktivitet i nærmiljøet.

"Økt fysisk aktivitet og nærhet til naturen er et viktig prinsipp i den langsiktige arealstrategien"
(Kommuneplanens samfunnsdel, K-sak 36/14, s. 9).

Et annet mål for anleggsutviklingen er å bygge anlegg som er forenelig med barn og unges aktivitetsprofil samt styrke og utvikle idrettstilbudet for denne gruppen. I tillegg skal det støttes opp under talentutvikling, ved å ha idrettsanlegg som er egnet for konkurranse i regionen.

Samtidig skal eldres behov for en aktiv hverdag ivaretas og det krever godt tilrettelagte anlegg. Det vil i arbeidet med den nye planen være aktuelt å belyse spørsmål som; Hvordan kan eksisterende og nye anlegg gjøres attraktive for bruk gjennom hele livsløpet? Og; hvordan kan man legge opp til positive møter mellom ulike grupper og generasjoner, og tilrettelegge for sambruk av lokaler og anlegg? I dette vil det være relevant å ha med seg hvordan de sosiale forholdene påvirker bruken av ulike arenaer og anlegg.

7 - Et av flere idrettsanlegg i kommunen. Foto: Bård Bratlie

Forskning og erfaring viser at mange lokaler og arenaer som brukes av kulturfrivilligheten og profesjonelle kunst- og kulturaktører ikke egner seg til formålet. Der man har tilgang på lånte lokaler blir kulturlivets behov ofte tilsidesatt og primærbruken av lokalene prioritert. Kommunedelplanen for kultur må sikre utvikling av bygg og lokaler til kulturformål som dekker frivillighetens og profesjonelles behov. Det er nødvendig med en tydeligere strategi, som tar for seg ulike forhold som akustikk, tilgjengelighet, teknikk, lyd og lys, publikumskapasitet og lagermuligheter. Behovene for kulturlokaler dekkes ikke av byggene vi har tilgjengelig i dag.

Som et eksempel er det nødvendig å finne en løsning for lokaler til kulturskolen. Behovet har vært definert i en lang periode uten at man har klart å lande en tilfredsstillende løsning. Adekvate lokaler sikrer attraktivitet, relevans og rekruttering av både elever og ansatte. Arbeidet med "Ung arena" åpner opp for et tettere samarbeid mellom ulike aktører innen kommunens aktivitetstilbud for ungdom. I denne sammenheng har kulturskolen en sentral rolle. For å realisere kulturskolens potensiale til å bli en enda viktigere møteplass og et ressurssenter for barn og unge, er egnede lokaler nødvendig.

Det er et krav om at lokaler er universelt utformet og tilgjengelig for alle. Tilgjengelighet handler ellers om geografisk plassering, pris, åpningstider, sambruk, flerbruk og en størst mulig likebehandling av aktørene.

3. Bakgrunn og formål

3.1 Bakgrunn for planen

Krav om planprogram

Dette er planprogrammet som skal ligge til grunn for kommunedelplanen for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv. Ifølge plan- og bygningsloven § 4-1 skal planprogrammet ta for seg formålet med planen, gjøre rede for medvirkning, aktuelle føringer og premisser, og behovet for eventuelle utredninger og framdrift. Plan- og bygningslovens mal brukes ift. medvirkning og prosess, men tidsfrister vil justeres etter behov.

Behovet for en kulturplan

I følge *Forslag til planstrategi 2021-2025* (30.10.2020) skal en ny kulturplan igangsettes i løpet av planperioden for å avklare kulturens rolle i kommunens strategier. I planforslaget står det at: *"Det er behov for en plan som tydeliggjør rammene og retningen kulturfeltet skal ta i tiden framover, og at dette ses i sammenheng med kommunens vekstmål og omdømmebygging"* (s. 23). Idrettsfeltet inngår i det utvidede kulturbegrepet og kulturplanen, ettersom kravet om en egen kommunedelplan for idrettsanlegg har frafalt. Det blir dermed naturlig å se idretts- og friluftslivets rolle i sammenheng med den helhetlige satsingen på kultur. "*Kommunedelplan for anlegg for idrett og fysisk aktivitet 2017 – 2021*" er foreløpig prolongert slik at kommunen har en plan når spillemiddelsøknadene skal vurderes og tilskudd fordeles. Endelig planforslag for den nye kulturplanen er beregnet ferdigstilt med politisk behandling i kommunestyret i oktober 2023.

Idrettsplanen har en kortsiktig del med fireårig handlingsprogram. Den inneholder prioritering av prosjekter for anleggsutvikling som rulleres hvert år, og fungerer som innspill til kommunens årlige budsjettarbeid. Spillemiddelordningen er en av de viktigere finansieringskildene for utvikling av kommunens anlegg. Kulturdepartementet krever at spillemiddelsøknader inngår i en kommunal plan som er underlagt politisk styring, og årlig rullering av handlingsplanen ivaretar dette.

I tillegg har planen en langsiktig del med et tolvårig mål og strategiprogram for ønsket idrettspolitikk og anleggsutvikling. Dette skal revideres sammen med resten av planen hvert fjerde år.

Kommunedelplanen for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv er et politisk dokument og et styringsredskap som må knyttes opp til kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, andre kommunedelplaner og reguleringsplaner for å oppnå hjemmel. I kommunedelplanen skal kommunens visjon, mål, og strategier innen det utvidede kulturbegrepet framgå tydelig.

3.2 Mandat

Kommunens planstrategi legger føringer for hva som skal prioriteres i arbeidet med nye kommunedelplaner. For den kommende kulturplanen er følgende aktuelt:

Folkehelse

Kommuneplanens samfunnsdel sier at kommunen har et ansvar for å tilrettelegge for god folkehelse og at dette skal gjennomsyre arbeidet vårt. Målene er flere leveår med god helse for den enkelte og å redusere sosiale helseforskjeller. Statusen for den lokale folkehelsen ligger til grunn for valgene som gjøres i planstrategien. Det kommer blant annet fram at den psykiske helsen blant kommunens ungdom er i negativ utvikling. Dette er noe som må tas på alvor i satsingsområdene i den nye

kulturplanen. For å imøtekomme flest mulig av folkehelseutfordringene bør innsatsområder for det utvidede kulturbegrepet være å:

- Styrke innenforskap og det sosialt bærekraftige samfunn.
- Skape attraktive møteplasser og styrke den enkeltes mulighet til å delta i samfunnslivet, uavhengig av alder og sosial ulikhet.
- Styrke muligheten for økt fysisk aktivitet for alle.
- I samarbeid med frivilligheten ha mål om tilrettelegging på ulike nivå, i ulik alder og på ulike arenaer med variert innhold.

I planstrategien står det at: *"kommunen har et yrende lag- og foreningsliv, og således også et bredt spekter av kulturtilbud. Nærheten til Mjøsa og et svært variert kulturlandskap og skoglandskap, gir gode muligheter for et aktivt liv gjennom skiløyper, skogsstier og gang- og sykkelveger"* og at *"90% av Stanges innbyggere har turterreng innen 500 meter fra boligen sin"* (Forslag til planstrategi, 2020-2025, s. 14). Dette viser at de fleste innbyggerne har tilgang på nærfriluftsliv og ulike kulturtilbud. Fysisk aktivitet, tilstedeværelse i naturlige omgivelser og deltagelse i aktiviteter som oppleves som meningsfulle styrker folks helse. I kulturplanen vil det være viktig å vise hvordan man kan få innbyggerne til å benytte seg av ulike lavterskeltilbud som virker helsefremmende. Her er særlig unge en prioritert gruppe.

8 - Foto: Bård Bratlie

Kultursektoren

I planstrategien uttales følgende om kommunens rolle i kultursektoren:

"I henhold til kommuneplanens samfunnsdel har kommunens kulturarbeid over tid endret fokusområder. Fra å være en ren forvaltningsadministrasjon til å i større grad benytte kultur aktivt i kommunens utvikling av omdømme, stedskvalitet og attraktivitet. I dag ivaretas mange av de samme forvaltningsoppgavene samtidig med strategisk arbeid knyttet til utvikling av møteplasser og innholdsproduksjon. Noen av kommunens kulturprosjekter har som mål å være synlig lokalt, regionalt og nasjonalt. Et godt kommunisert kulturtilbud kan bidra til å styrke kommunens identitet og egenart." Og *"Stange kommune jobber med utgangspunkt i kunsten og kulturens egenverdi, og dets sentrale plass i lokal og regional samfunnsutvikling. Offentlig sektor har et særlig ansvar for å*

sikre og synliggjøre en variert flora av kunstuttrykk, men det er i dag uklart i hvor stor grad dette skal omhandle blant annet innkjøp av kunst. I det videre vil det derfor være behov for en avklaring rundt hvilken rolle kommunen skal ha i et kunst- og kulturperspektiv" (Forslag til planstrategi 2021-2025, s. 12-13). Dette vil kulturplanen ta for seg.

9 - Kvennstuguteateret, 2019. Foto: Heidi Fjellet Kristiansen.

Natur, kulturmiljø og landskap

I planstrategien vektlegges det at: *"Stange kommune har et rikt kulturlandskap med viktige kulturminner tilknyttet skog og jordbruk. I tillegg kommer bygningsmiljøer knyttet til tettsteds-dannelser, forsamlingslokaler, skoler og industri. Kulturlandskapet i Stange vestbygd er av nasjonal verdi. Området har et særpreget landskap med gårder, åkrer og kulturminner og viser en stor tidsdybde. Kulturminneplanen vil være et viktig verktøy i kommunens saksbehandling. Den er også viktig i attraktivitetsarbeidet som er nedfelt i samfunnsdelen, ved at vår kulturarv er med på å gi Stange sitt særpreg og identitet. Mange kulturmiljøer er også arenaer for kunst og opplevelse, og mulighetene som ligger i nærturmuligheter og urørt natur bør dyrkes. Kulturminner er under press, både som følge av endrede klimatiske forhold, men også av menneskelig aktivitet, mangel på menneskelig aktivitet (gjengroing, vedlikehold, forfall), og konflikt med andre interesser (f.eks arealbruk)"* (Forslag til planstrategi 2021-2025, s. 14). Med dette i mente vil kulturplanen fokusere på at det skal være en bærekraftig utvikling i bruk av nærfriluftsliv og bevaring av naturlige omgivelser. Planen må sees i sammenheng med arealpolitikken. Dette for å åpne for helsefremmende aktiviteter i folks nærmiljø, uten at belastningen på hvert sted blir for stor.

11 - Foto: Bård Bratlie

10- Stange kirke. Foto: Jens Haugen

3.3 Formål og innhold

Kulturplanen skal danne det strategiske grunnlaget for langsiktige prioriteringer, planlegging og tjenesteutforming innen planens fagområder og administrative arbeid. Slik skal den sikre forutsigbarhet for utvikling i kommunen. Her blir det nødvendig å legge grunnlag for samskaping, der befolkning, næringsliv, frivillighet og andre aktører samarbeider mot felles mål. Særlig viktig blir det å sikre innbyggernes mulighet til å drive med kulturelle og fysiske aktiviteter, og dette krever helhetlig planlegging for bruk av arealer, lokaler og anlegg. Mulighetene for å drive med egenorganisert aktivitet må vektlegges, da utviklingen viser at særlig barn og unge ønsker seg flere arenaer for dette. For god ressursutnyttelse og økonomisk bærekraft er det nødvendig å undersøke muligheter for sambruk av bygg og anlegg til ulike aktiviteter.

3.4 Omfang og avgrensninger

Kommunedelplan for kultur skal være kommunens viktigste styringsdokument for kulturfeltet og et sentralt verktøy for ønsket stedsutvikling i Stange. Planen vil belyse feltets ulike fagområder, aktiviteter og tiltak. Fagområdene vil bl.a. være idrett og friluftsliv, frivillighet, kunst, kultur- og aktivitetstilbud for barn og unge. Som nevnt skal planen også peke retning for de kommunale kulturinstitusjonene folkebiblioteket og kulturskolen og frivilligsentralen. Den skal ikke være en uttømmende liste over alt som finnes av tiltak og tilbud.

Kulturplanen vil ta opp i seg kommunedelplanen for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, og tidligere politiske saker om kulturbygg, sentrumsaktivitet og kulturarrangementenes rolle. Stange kommune fikk nylig en egen frivillighetsstrategi, og videre arbeid med frivilligpolitikken vil bli en del av planen.

4. Viktige rammer og føringer

Internasjonale, nasjonale, regionale og lokale føringer vil ha betydning for utarbeidelsen av kommunedelplanen. Nedenfor presenteres et utvalg av de mest aktuelle. En oversikt over øvrige relevante føringer presenteres i vedlegg 2.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er FNs felles arbeidsplan for å ta vare på jorden og dens befolkning uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter. Gjennom statlige forventninger til kommunal planlegging forutsettes det at kommunene legger bærekraftsmålene til grunn for planleggingen. Bærekraftsmålene består av 17 hovedmålsettinger og av disse er målene: *god helse og livskvalitet, likestilling, mindre ulikhet, bærekraftige byer og lokalsamfunn, innovasjon og infrastruktur, livet på land og i vann*, særlig relevante for kommunens arbeid innen kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv.

Regionale føringer

Innlandet fylkeskommune har to strategier med følgende relevante hovedmål:

Innlandet fylkeskommunes kulturstrategi 2022-2026: Innlandet – best på kultur:

- Gjøre det lett å være fysisk aktiv i hverdagen.
- Attraktive kulturtilbud og gode møteplasser i nærmiljøet.
- En sterk og engasjert frivillig sektor.
- Gode muligheter for aktivitet, opplevelser og utvikling innen kulturlivet.
- Kulturarven blir ivaretatt for identitet, opplevelser og verdiskaping.
- Nyskapende og gode digitale løsninger i kultursektoren.
- Være et ressurssenter for den regionale og lokale samfunnsdokumentasjonen.
- Bevaring og gjenbruk av bygninger som klimatiltak.

Innlandsstrategien 2020-2024 – Eventyrlige muligheter:

- Fremme god helse og høy livskvalitet.
- Levende, trygge og inkluderende byer og bygder.
- Et mangfoldig kulturliv og god ivaretakelse av kulturarven.
- God og kunnskapsbasert samhandling i samfunnsutviklingen.
- Bærekraftig naturforvaltning og reduserte klimagassutslipp.

Lokale føringer

Flere saker, strategier og planer har tidligere tatt for seg tematikk innen kulturfeltet. Disse gir føringer for planarbeidet og samles inn i kommende kommunedelplan.

Kommuneplanens samfunnsdel 2014 – 2026 gir føringer for kommunedelplan for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv ved at den er styrende for satsinger og mål kommunen setter seg for planperioden. Samfunnsdelen gir også mål og strategier for arealdelen. Kommuneplanens satsingsområder er:

- Folkehelse - Utjevne sosiale forskjeller i helse og levekår.
- Bolyst og attraktivitet - Et livskraftig lokalsamfunn med varierte botilbud.
- Barnehage, skole og utdanning - Kultur for læring og utdanning.
- Infrastruktur - En effektiv og moderne infrastruktur.

Kommuneplanens arealdel 2014-2026 er juridisk bindende og gir føringer ved at arealvurderinger som gjøres i kommunedelplan for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv må tas inn i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplaner for å få rettsvirkning.

Kommunedelplan for anlegg for idrett og fysisk aktivitet 2017 – 2021 er nå prolongert slik at den er gjeldende for vurdering og fordeling av spillemidler. I denne planen er mål for anlegg at det skal:

- Legges til rette for at flest mulig av kommunens innbyggere får mulighet til å drive med idrett og fysisk aktivitet.
- Støtte opp under talentutvikling ved å bygge anlegg egnet for konkurranseidrett.
- Tilrettelegge for lavterskeltilbud og egenorganisert aktivitet.
- Bygge anlegg som er forenelig med barn og unges aktivitetsprofil og derav styrke og utvikle idrettstilbudet for denne målgruppen.
- Ivareta eldres behov for en aktiv hverdag gjennom godt tilrettelagte anlegg.

Mål for aktivitet i gjeldende kommunedelplan for anlegg for idrett og fysisk aktivitet er:

- Kontinuerlig dialog med idrettslag og friluftsorganisasjoner.
- Øke bruken av anlegg.
- Fremme god informasjonsflyt på tvers av ulike lag, og mellom lag og kommunen.
- Sikre breddeaktivitet for kommunens innbyggere og legge til rette for at alle, uavhengig av alder, funksjonsnivå og sosial bakgrunn, gis mulighet til å delta i aktiviteter.

12 - Seeding Foto: Marita Karlsen

13 - Blomster i Stange. Foto: Stange kommune

Frivillighetsstrategi 2020-2023, for Stange kommune: Hovedmålet i frivilligstrategien er at Stange kommune sammen med frivilligheten skal utvikle et livskraftig og inkluderende samfunn. Andre mål i strategien er:

- Å styrke frivillig innsats som bidrar til inkluderende lokalsamfunn der flest mulig i alle aldre kan leve aktive og meningsfulle liv og oppleve tilhørighet i hverdagen.
- Å forebygge ensomhet og utenforskap gjennom å legge til rette for aktiviteter og fellesskap med andre.
- At innbyggere i Stange kommune som har lav tilknytning til arbeidslivet, har mulighet til å delta i fellesskapet.
- Å rekruttere, beholde og øke frivillige i alle aldre, og styrke det systematiske samarbeidet mellom frivillige lag og foreninger, frivilligsentralen, frivillige enkeltpersoner og kommunen.
- At samarbeidet mellom sektorene bygger på prinsippet om at frivillig sektor skal supplere og ikke erstatte offentlige tjenester.

F-sak 140/18 Kulturarrangements rolle i den helhetlige strategien for samfunnsutvikling: Dette er en orienteringssak om hvordan kommunen, gjennom kulturmerkevaren Kønnband, bruker kulturarrangement til det strategiske arbeidet med å løfte hovedsatsningsområder fra kommuneplanens samfunnsdel:

- Øke deltakelse, skape opplevelser, stolthet og tilhørighet (Strategisk satsning – Bolyst og attraktivitet).
- Bidra til stedsutvikling gjennom innholdsproduksjon som kan øke tiltrekningskraft og virke identitetsskapende (Strategisk satsning – Bolyst og attraktivitet).
- Legge til rette for møteplasser der folk kan møtes på tvers av alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn (Strategisk satsning – Folkehelse).
- Øke aktivitetsnivået, skape synergier på tvers og bidra til økt verdiskaping for kommunen (Stedsutvikling og møteplasser).
- Være synlige lokalt, regionalt og nasjonalt (omdømme og merkevarebygging).

K-sak 100/19 Status for arbeid med kulturbyggene er en orienteringssak om historiske kulturbygg i kommunen. Saken har spesielt fokus på Sole og Kjonerud:

- Sett i lys av sentrumsplanens satsningsområder vurderes Ottestad og Stange sentrum som steder med behov for flere åpne møteplasser.
- En opprusting av de ulike kulturbyggene gir grunnlag for å se på hvilke kvaliteter de rommer i dag, og hva slags bruk man kan se for seg i årene fremover.
- Stedene er, med sin beliggenhet, størrelse og utforming, godt egnet som sosiale møteplasser og grønne lunger i tettbebygde strøk.
- Ved å legge til rette for ulike typer aktivitet innen kunst og kultur vil byggene åpne opp for større allmenn utnyttelse.

K-sak 114/20 Økt aktivitet i Stange sentrum omhandler ulike modeller for økt sentrumsaktivitet gjennom kulturproduksjon:

- Stange sentrumsforening uttaler at de ønsker en videreføring av dagens ordning der kommunen finansierer 50 % av en stilling hos sentrumsforeningen som kan jobbe med aktiviteter i sentrum.
- I den videre prosessen samarbeider kommunen og sentrumsforeningen om et årshjul for aktivitet i sentrum.
- I den grad man ser for seg kontinuerlig aktivitet over tid, vil det også være naturlig å se nærmere på sentrumsinnhold og grep som genererer og forenkler gjennomføring av aktivitet i tråd med kommunale satsingsområder.

K-sak 33/21 Status for arbeid med kulturbygget Kjonerud er en oppfølging av K-sak 100/19 som blant annet berører lokalbefolkningens og frivillighetens ønsker for stedet:

- Hva det konkrete innholdet i bygget bør være må ses i sammenheng med innbyggernes og frivillighetens ønsker og behov, og vil kreve nærmere utredning.
- Frivilligheten ønsker et all-aktivitetshus som muliggjør gjennomføring av ulike typer aktivitet.

K-sak 60/22 Utredning av Stange kommunes bygningsmessige behov i Stangebyen er en gjennomgang av Stange kommunes bygg og bygningsmessige behov i Stangebyen som inkluderer vurdering av mulig avhending. Saken er ment som en avgrensning av eiendommer som skal utredes videre.

- BUA og motorverksted holder til på ungdomsskoletomta. Hvis eiendommen skal frigis, må man finne andre egnede lokaler til disse virksomhetene.
- 1. etasje på Østgård er i dag utleid til Østgård Aktivitetssenter.
- Kulturskolen benytter Hellumbygget i dag. Kommunedirektøren er av den oppfatning at dages bruk av bygget kan relokaliseres til andre egnede lokaler i Stangebyen og omegn.
- Tingvold benyttes til aktiviteter i regi av kulturskolen samt utleie til lag og foreninger.
- Virksomheten Kultur har i dag tilhold i banken, hvilket inkluderer kulturadministrasjon, kvalifiseringssenteret og flyktningtjenesten.
- Soles bruk er primært utleie til lag og foreninger, bl.a. Stange Husflidslag. Det er ingen kommunal tjenesteyting i bygningen i dag.
- Elstad er Stangebyens eldste hus og brukes i dag av Stange historielag. Det er ingen kommunal tjenesteyting i bygningen i dag.
- Det er full drift på Stange bibliotek og arealet er ikke vurdert avhendet eller omdisponert i denne saken.
- Kommunestyret ønsker utredning for mulig avhending/omdisponering av følgende kommunale eiendommer i Stangebyen: Stange ungdomsskole, Hellumeiendommen, Elstad, Tingvold.

5. Planprosessen

5.1 Organisering

Organisering og prosess skal sikre at vi ender opp med en godt forankret og gjennomarbeidet plan som involverer alle grupper og aktører som berøres av planen. Organiseringen vil se slik ut:

- Prosjekteier; Kommunalsjef samfunn.
- Prosjektleder; Kultursjefen.
- Arbeidsgruppe; består av et variabelt antall fagpersoner fra kulturvirksomheten samt nøkkelpersoner fra andre relevante fagområder og sektorer i den kommunale organisasjonen.
- Det innhentes referansegrupper/personer etter behov som en del av prosess/medvirkningsarbeidet.

5.2 Medvirkning

I henhold til plan- og bygningsloven skal kommunen sikre bred medvirkning i planprosessen. Dette er avgjørende for at arbeidet fører til ny innsikt og nye samarbeidsformer og partnerskap. Det blir også viktig i arbeidet med å formulere nye mål som forplikter og skaper samarbeid på tvers av sektorer og mellom kommunen, innbyggere, frivilligheten, ulike råd, institusjoner, profesjonelle kulturaktører og næringsliv. Arbeidet vil legge opp til at det mobiliseres og skapes engasjement og eierskap gjennom workshops, åpne møter, samtaler og kommunikasjon via digitale kanaler.

5.3 Framdriftsplan

Tidspunktene i planen er foreløpig siden det kan bli behov for å justere tidsfrister etter behov. Målet er å ha en vedtatt kommunedelplan for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv i oktober 2023, med tanke på frister for spillemiddelsøknader.

Første steg er kunngjøring av planprogrammet den 11. jan, med høringsfrist for skriftlige innspill innen 25. jan. Det vil bli et åpent møte for muntlige spørsmål og innspill den 17. jan., kl. 18.00 i kommunestyresalen i Stange rådhus. Planprogrammet skal opp til driftsutvalget den 22. feb. 2023.

2023	**jan.**	**feb.**	**mars**	**april**	**mai**	**juni**	**juli**	**aug.**	**sept.**	**okt.**
Planprogram										
Kunngjøring for offentlig ettersyn	X									
Høring / medvirkning	X	X								
Behandling av innspill	X	X								
Politisk vedtak planprogram		X								
Kunngjøring av planprogram			X							

(framdriftsplanen fortsetter på neste side…)

Kommunedelplan for kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv										
2023	**jan.**	**feb.**	**mars**	**april**	**mai**	**juni**	**juli**	**aug.**	**sept.**	**okt.**
Kartlegging og kunnskapsinnhenting	X	X	X	X						
Skriving av planen	X	X	X	X	X	X	X	X		
Medvirkning	X	X	X	X	X	X				
Behandling av innspill		X	X	X	X	X	X			
Vedtak om offentlig ettersyn							X	X		
Dialogmøter								X		
Justering av forslag etter høring og ettersyn								X	X	
Vedtak av kommunedelplanen i kommunestyret										X

Vedlegg 1: Definisjon av sentrale begreper

Friluftsliv

Klima- og miljøverndepartementet definerer friluftsliv som opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelser. Kulturdepartementet har valgt å la friluftsliv inngå i begrepet fysisk aktivitet.

Fysisk aktivitet

Med fysisk aktivitet forstås egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, som friluftsliv og aktiviteter preget av lek. Folkehelseinstituttet definerer fysisk aktivitet som "*all kroppslig bevegelse som er utført av skjelettmuskulatur, og som resulterer i en vesentlig økning i energiforbruket utover hvilenivå"* (Folkehelseinstituttet, 2021).

Idrett

Med idrett forstås aktivitet i form av trening, eller konkurranse i den organiserte idretten.

Kultur

Begrepet kultur kan tolkes på ulike måter. En forståelse er at kultur er det motsatte av natur, altså at alt som er menneskeskapt er kultur. Andre knytter begrepet til kultur som de tradisjonelle kulturaktiviteter som opera, billedkunst og klassisk musikk. (Mangset, 1992).

Det har i Norge siden 1970-tallet vært vanlig å avgrense området i samsvar med det såkalt "utvidete kulturbegrep". Det betyr at begrepet i tillegg til de tradisjonelle kulturaktiviteter også omfatter kulturlivet til "folk flest", som foreningsaktiviteter, amatøraktiviteter og idrett. Det utvidete kulturbegrepet i kommunal sammenheng består nå av både kunst og kultur, idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, fritid og frivillighet. Det sees som en viktig del av folkehelsen, trivsel og tilhørighet.

Samskaping:

Samskaping brukes mye som et begrep uten en klar betydning, og mange forbinder det med samhandling. En vanlig definisjon i tilknytning til offentlig sektor er at offentlige og private og/eller sivile aktører arbeider sammen gjennom å dele kunnskap og ressurser (Torfing, Sørensen og Røiseland, 2017).

Vedlegg 2: Øvrige rammer og føringer - uttømmende liste

Internasjonale føringer

Kultur

FNs menneskerettserklæring art. 27: *"Enhver har rett til å delta i samfunnets kulturelle liv, nyte kunst og til å få del i den vitenskapelige framgang og dens goder."* Kunst og kultur er nedfelt i FNs menneskerettserklæring som grunnleggende verdier for mennesker. Kunst- og kulturvirksomhet er en viktig del av det offentlige rommet. Et rikt og variert kulturliv er en forutsetning for et for et levende demokrati og for ivaretakelse av ytringsfriheten.

FNs barnekonvensjon fastslår at barn har rett til *"fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet»*, med *«egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter"* (Barnekonvensjonens artikkel 31, pkt. 1 og 2). Dette har vært en del av norsk lov siden 2003.

Idrett og friluftsliv

The global action plan on physical activity 2018 – 2030 - *More active people for a healthier world* (WHO, 2018): Jevnlig fysisk aktivitet forebygger en rekke sykdommer og er helsefremmende både fysisk og psykisk. Aktive innbyggere i samfunnet kan skape positive ringvirkninger på klima og folkehelse, som f.eks. renere luftkvalitet og tryggere veier.

Nasjonale føringer

Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2019-2023 (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019).

Kultur

Kulturloven: "*Kulturloven har som formål å fastlegge offentlige styresmakters ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet. Dette for at alle kan få delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk. Kommunen skal sørge for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemidler og tiltak som legger til rette for lokal kulturvirksomhet."*

Opplæringsloven: Kulturskoler omtales i egen paragraf i Opplæringsloven: *"Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknyting til skoleverket og kulturlivet ellers."*

Biblioteklоven: Folkebiblioteket styres av Biblioteklоven: *"Folkebiblioteket skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet."*

Lov om sosiale tjenester: Tilrettelagt kulturaktivitet (aktiv deltakelse i samfunnet) er hjemlet i Lov om sosiale tjenester.

Plan og bygningsloven, Lov om stadnamn og Arkivloven: Kulturminnevern deles ofte i to. Materielt kulturvern forholder seg til Lov om kulturminner og Plan- og bygningsloven. Immaterielt kulturvern til Lov om stadnamn og Arkivloven.

Stortingsmelding 18 (2020-2021): Oppleve, skape, dele – kunst og kultur for, med og av barn og unge: *"Med denne meldinga presenterer regjeringa for første gongen barne- og ungdomskulturfeltet som eit samla politisk satsingsområde på nasjonalt nivå. Målet er å gi alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, tilgang til kunst og*

kultur, å sikre at kunst og kultur som blir skapt for og formidla til barn og unge, er av høg kvalitet og å gi alle barn og unge moglegheita til å oppleve og å skape kultur på eigne premissar. Hovudbodskapen i meldinga er at alle barn og unge skal få medverke i kunst- og kulturpolitikken, at alle barn og unge skal få sjansen til å vere med på kunst- og kulturtilboda dei er interesserte i, og at kunsten og kulturen som blir laga for barn og unge er av høg kvalitet. Kulturskolen og Den kulturelle skolesekken er sentrale verkemiddel for å nå disse måla og viktige tema i meldinga."

Stortingsmelding 8 (2018-2019): Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida (Kulturdepartementet, 2018). "*Hovudbodskapen i meldinga er at kunst og kultur er ytringar med samfunnsbyggjande kraft, og at eit rikt og variert kulturliv er ein føresetnad for ytringsfridom og eit velfungerande demokrati. Det å ta del i kulturaktivitetar er verdifullt for den enkelte, og inneber òg at ein blir vand med å møte eit mangfald av meiningar og ytringsformer. Slik kan kulturlivet fremje toleranse og forståing for andre og skape refleksjon og innsikt om verdiar, identitet og samfunn."*

Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 - Rom for demokrati og dannelse (Kulturdepartementet, 2019). "*Bibliotekene er demokratihus. Fra Nasjonalbiblioteket til folkebibliotek, skolebibliotek og fag- og forskningsbibliotek. Sammen utgjør disse viktig demokratisk infrastruktur og er en grunnstamme i demokratiet. Gjennom denne strategien vil regjeringen bidra til å utvikle bibliotekene som synlige institusjoner i kommuner, skoler og læringsinstitusjoner. Det er et mål at bibliotekene skal nå nye brukere med litteratur og lesing , legge til rette for kunnskapsformidling og at bibliotekenes digitale samlinger skal økes. Regjeringen vil gjennom strategiske grep bidra til at bibliotekene og bibliotekarene skal nå frem til flere, også de som ikke selv oppsøker biblioteklokalet."*

Kultur + skole = sant. Kunnskapsgrunnlag om den kommunale kulturskolen i Norge (Telemarksforsking, 2019). Kunnskapsgrunnlaget er skrevet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, og skal brukes i regjeringens arbeid med Stortingsmeldingen om barne- og ungdomskultur. Kunnskapsgrunnlaget bygger på et omfattende kvantitativt og kvalitativt empirisk grunnlag.

Koordinert kulturarbeid for barn og unge - Ungdom og fritid, Ung kultur møtes (UKM), og Norsk kulturskoleråd (2021). Koordinert kulturarbeid handler om at de lokale kulturaktørene som retter seg mot barn og unge jobber sammen for å skape et helhetlig og relevant kulturtilbud. Prosjektet har, gjennom et omfattende arbeid i fire pilotkommuner (Arendal, Kongsberg, Melhus, Sola), undersøkt hvordan helhetstenkning, tverrfaglighet og ungdomsmedvirkning styrker og forbedrer kulturtilbudet.

Barn og unges stemmer- kunst og kultur (2019): Innspillsrapport til kulturmeldinga, konkretisert i ei 23 punktsliste; *Viss barn og unge fekk bestemme sjølv: 23 tiltak for å styrkje kunst- og kulturtilbodet.*

Er det rom for kultur i norske kommuner (Telemarksforsking nr.8/2022). "*I denne rapporten har vi samlet informasjon om bruken av, og behovet for, kulturlokaler i 17 norske kommuner. Vi har intervjuet kultursjefene for å få en helhetlig oversikt over kulturlokalene i kommunen. Kulturhus, skoler, samfunnshus, kulturskolen, kino og bibliotek er lokalene som nevnes mest. Det er stor variasjon i egnetheten for kultur i ulike typer lokaler, og det er også utfordringer knyttet til geografisk og prismessig tilgjengelighet. Det er vanskelig å konkurrere med andre kommunale områder for midler til bygging eller oppgradering av kulturarenaer."*

Frivillighet

Stortingsmelding 10: Frivilligheten – sterk, selvstendig, mangfoldig – Den statlige frivillighetspolitikken: "*Frivillighet skaper engasjement, fellesskap, inkludering og kulturell og demokratisk innsikt. Det er blant annet et overordnet frivillighetspolitisk mål å øke deltakelsen i frivillige organisasjoner og frivillig arbeid. Dette fordi høy frivillig deltakelse er avgjørende for den tillitten vi har i samfunnet vårt. Fordi deltakelse i frivillig aktivitet hindrer utenforskap og fremmer inkludering. Fordi organisasjonene er de beste skolene i demokrati. Fordi frivillige organisasjoner avdekker behov og finn nye løsninger. Fordi frivillig innsats bidrar til å sikre den felles kulturarven vår. Fordi frivillig innsats er viktig for å sikre folkehelsa."*

Frivillige organisasjoners arbeid for inkludering av barn og unge - *Barrierer, virkemidler og samspill med kommunene i inkluderingsarbeidet* (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2022:2).

Unges deltakelse i kulturfrivilligheten - Sosiale forskjeller i barn og ungdoms deltakelse i lokale kulturaktiviteter og inkludering i frivillige kulturorganisasjoner (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2022:5).

Kommunal frivillighetspolitikk og lokale organisasjoner (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2020:3).

Folkehelse

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) (Helse og omsorgsdepartementet, 2011): Folkehelseloven bygger på fem grunnleggende prinsipper for folkehelsearbeidet: å utjevne sosiale helseforskjeller, "helse i alt vi gjør" (Health in All Policies), bærekraftig utvikling, føre-var og medvirkning.

Stortingsmelding 19: *Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter* (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015): .lkehelsemeldingen fokuserer blant annet på livsfaser og medvirkning. Dette gjennom at vi må ta hensyn til de forskjellige fasene livet gir, og at brukerne skal få en større innvirkning over politikken gjennom medvirkning. Nærmiljøets betydning for folkehelsen tillegges også vekt.

Stortingsmelding 19: Folkehelsemeldingen – Gode liv i et trygt samfunn (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019): Regjeringen vil forsterke innsatsen på områdene: tidlig innsats for barn og unge, forebygging av ensomhet og mindre sosial ulikhet i helse. Det skal gjøres en innsats for et trygt samfunn og gode levevaner, hvor gode lokalsamfunn og nærmiljø er grunnleggende forutsetninger for god helse og livskvalitet. For eksempel er gode bostedsområder med tilgang til friluftsområder og trygge skoleveger viktig i hverdagen.

Fritidsklubber i det lokale folkehelsearbeidet, NOVA-rapport 1/21.

Fritidserklæringen 2022

Ungdoms tilhørighet, trivsel og framtidsplaner i Distrikts-Norge, NOVA-rapport 2/21.

Idrett og fysisk aktivitet:

Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (V-0798) (Kulturdepartementet, 2014): Et hjelpemiddel som gir råd om kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet.

Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029 - Sammen om aktive liv (Helsedirektoratet, 2020): Visjonen i planen er at bevegelse og fysisk aktivitet er et naturlig valg for alle gjennom livet. Innsatsen i handlingsplanen retter seg mot forhold som påvirker folks muligheter til å være fysisk aktive i hverdag og fritid.

Stortingsmelding 26: *Den norske idrettsmodellen* (Kultur og likestillingsdepartementet, 2012) Statens overordnede mål med idrettspolitikken kan sammenfattes i visjonen *idrett og fysisk aktivitet for alle.* Dette innebærer at staten gjennom sin virkemiddelbruk skal legge til rette for at alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet. Den viktigste forutsetningen for dette er økt satsing på anlegg for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet og friluftsliv.

Regjeringens idrettsstrategi: Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett (Kulturdepartementet, 2021): Strategien tar utgangspunkt i gjeldende mål og målgrupper i idrettspolitikken og inneholder tiltak for å gjenoppta idrettsaktiviteten etter covid-19-pandemien og bidra til mangfoldig og inkluderende deltakelse. Målsetningen er at alle som ønsker det skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive fysisk aktivitet. Barn og ungdom (6-19 år) og personer med funksjonsnedsettelse prioriterte målgrupper.

Friluftsliv:

Friluftsloven (LOV 1957-06-28 nr.16): Friluftsloven lovfester allemannsrettens innhold og begrensninger og definerer ferdselsretten, oppholdsretten og høstingsretten. Formålet med friluftsloven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og å sikre allmennheten fri rett til ferdsel og opphold i naturen. Dette for å bevare og fremme muligheter til å utøve friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig fritidsaktiviteter.

Stortingsmelding 18: ***Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet*** og ***Handlingsplan for friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet*** (Klima- og miljødepartementet 2018): Regjeringen ønsker å bidra til at enda flere får oppleve friluftsliv som en kilde til bedre helse og høyere livskvalitet. Samlet vil de overnevnte dokumentene bidra til å oppfylle de nasjonale målene for friluftsliv:

1. Friluftslivets posisjon skal ivaretas og videreutvikles gjennom ivaretakelse av allemannsretten, bevaring og tilrettelegging av viktige friluftslivsområder, og stimulering til økt friluftslivsaktivitet for alle.

2. Naturen skal i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge.

At naturområder ivaretas, både i nærmiljøet og ellers, er en forutsetning for å nå målet om å opprettholde og helst øke dagens høye deltakelse i friluftsliv. For at alle skal kunne delta ønsker regjeringen å prioritere friluftsliv i nærmiljøet.

I tillegg har Miljødirektoratet utarbeidet en veileder som beskriver hvordan fysisk tilrettelegging kan gjennomføres med så liten miljøbelastning og inngrep i naturmiljøet og kulturlandskapet som mulig. Dette samtidig som at naturmangfoldet og kvaliteten på friluftlivsopplevelsen ivaretas: ***Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv*** (Miljødirektoratet, 2019).

Regionale føringer

Idrett og friluftsliv

Kunnskapsgrunnlag om fysisk aktivitet blant befolkningen i Innlandet "Fysisk aktivitet i Innlandet" (Høgskolen i Innlandet, 2022).

Lokale føringer

Kommunedelplan for kulturminner, for Stange kommune.

Kommunedelplan for oppvekst 2016-2021, for Stange kommune.

Kommunedelplan for helse og omsorg 2016- 2026, for Stange kommune.

Folkehelseprofil for Stange kommune (FHI, 2022).

Oppvekstprofil for Stange kommune (FHI, 2022).

Oversiktsdokument Folkehelse Stange kommune (Stange kommune, 2020).

Resultater fra Ungdata - undersøkelsen i Stange kommune 2021, videregående.

Resultater fra Ungdata - undersøkelsen i Stange kommune 2021, ungdomstrinnet.

Spørreundersøkelse om nærmiljø og livskvalitet. Resultater for Stange kommune (Hedmark fylkeskommune, 2019).

Kildeliste og kunnskapsgrunnlag

Arkivlova (LOV-1992-12-04-126).

Barn og unges stemmer- kunst og kultur (2019) innspillsrapport til kulturmeldinga.

Biblioteklоven (LOV-1985-12-20-108).

Det inkluderende Innlandet - Planprogram for regional plan (Innlandet fylkeskommune, 2021).

Er det rom for kultur i norske kommuner (Telemarksforsking nr.8/2022)

FNs barnekonvensjon (Barne- og familiedepartementet, 2021).

FNs menneskerettserklæring art. 27 (FN-Sambandet, 2022).

FNs bærekraftsmål (FN-Sambandet, 2022).

Folkehelseinstituttet (2021. Desember 3). Fysisk aktivitet i Norge. Hentet fra Folkehelserapporten: https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/fysiskaktivitet/?term=&h=1

Folkehelseprofil for Stange kommune (FHI, 2022).

Friluftsloven (LOV 1957-06-28 nr.16).

Fritidserklæringen 2022: Fritidserklæringen (regjeringen.no)

Fritidsklubber i det lokale folkehelsearbeidet, NOVA-rapport 1/21 (Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2021).

Frivillige organisasjoners arbeid for inkludering av barn og unge (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2022:2).

Frivillighetsstrategi 2020-2023, for Stange kommune**:** Frivillighetsstrategi_Stange kommune.pdf

Handlingsplan for friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet (Klima- og miljødepartementet 2018): https://www.regjeringen.no/contentassets/ce805bbda07b40d184115b512d1c0de0/t-1564.pdf

Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029 - Sammen om aktive liv (Helsedirektoratet, 2020): Sammen om aktive liv. Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029. - regjeringen.no

Håndbok aldersvennlig stedsutvikling (Norske arkitekters landsforbund, 2019).

Innlandet fylkeskommunes kulturstrategi 2022-2026: Innlandet – best på kultur (Innlandet fylkeskommune, 2022).

Innlandsstrategien 2020-2024 – Eventyrlige muligheter (Innlandet fylkeskommune, 2020).

Kommunal frivillighetspolitikk og lokale organisasjoner (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2020:3).

Kommuneplanens arealdel 2014-2026, for Stange kommune: Kommuneplan - Stange kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2026, for Stange kommune: Utkast_samf_del_versjon5_(stange.kommune.no)

Kommunedelplan for anlegg for idrett og fysisk aktivitet 2017 - 2021 (Stange kommune, 2017).

Kommunedelplan for boligpolitikk 2021-2033, for Stange kommune: Kommunedelplan for boligpolitikk 2021-2033.pdf (stange.kommune.no)

Kommunedelplan for helse og omsorg 2016- 2026, for Stange kommune: Kommunedelplan helse og omsorg 18.8.2016.pdf (stange.kommune.no)

Kommunedelplan for kulturminner, for Stange kommune: Kommunedelplan for kulturminner planprogram.pdf (stange.kommune.no)

Kommunedelplan for oppvekst 2016-2021, for Stange kommune:Kommunedelplan for Oppvekst 2016 2021 vedtatt.pdf (stange.kommune.no)

Koordinert kulturarbeid for barn og unge - Ungdom og fritid, Ung kultur møtes (UKM), og Norsk kulturskoleråd (2021).

Kultur + skole = sant. Kunnskapsgrunnlag om den kommunale kulturskolen i Norge (Telemarksforsking, 2019).

Kulturloven (LOV-2007-06-29-89).

Kunnskapsgrunnlag om fysisk aktivitet blant befolkningen i Innlandet "Fysisk aktivitet i Innlandet" (Høgskolen i Innlandet, 2022).

Lov om folkehelsearbeid (LOV-2011-06-24-29).

Lov om sosiale tjenester (LOV-2009-12-18-131).

Lov om stadnamn (LOV-1990-05-18-11).

Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 - Rom for demokrati og dannelse (Kulturdepartementet, 2019).

Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging 2019-2023 (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019): Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023 (regjeringen.no)

Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv (Miljødirektoratet, 2019): Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv - Miljødirektoratet (miljodirektoratet.no)

Opplæringslova (LOV-1998-07-17-61)

Oppvekstprofil for Stange kommune (FHI, 2022).

Oversiktsdokument Folkehelse Stange kommune (Stange kommune, 2020).

Plan og bygningsloven (LOV-2008-06-27-71).

Regjeringens idrettsstrategi: Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett (Kulturdepartementet, 2021): Regjeringens idrettsstrategi: Sterkere tilbake - En mer inkluderende idrett - regjeringen.no

Resultater fra Ungdata - undersøkelsen i Stange kommune 2021, ungdomstrinnet: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Innlandet_Stange_2021_Ungdomsskolen_Kommune.pdf

Resultater fra Ungdata - undersøkelsen i Stange kommune 2021, videregående: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Innlandet_Stange_2021_Videregaende_Kommune.pdf

Spørreundersøkelse om nærmiljø og livskvalitet. Resultater for Stange kommune (Hedmark fylkeskommune, 2019): stange.pdf (innlandetfylke.no)

Stortingsmelding 18 (2020-2021): *Oppleve, skape, dele – kunst og kultur for, med og av barn og unge (Kulturdepartementet, 2021).*

Stortingsmelding 8 (2018-2019): Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida (Kulturdepartementet, 2018).

Stortingsmelding 10: Frivilligheten – sterk, selvstendig, mangfoldig – Den statlige frivillighetspolitikken: Meld. St. 10 (2018–2019) - regjeringen.no

Stortingsmelding 18: Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet: Meld. St. 18 (2015–2016) (regjeringen.no)

Stortingsmelding 19: *Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter* (Helse- og omsorgsdepartementet, 2015): https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-2014-2015/id2402807/?ch=1

Stortingsmelding 19: Folkehelsemeldingen – Gode liv i et trygt samfunn (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019): Meld. St. 19 (2018–2019) - regjeringen.no

Stortingsmelding 26: *Den norske idrettsmodellen* (Kultur og likestillingsdepartementet, 2012): Meld. St. 26 (2011–2012) - regjeringen.no

The global action plan on physical activity 2018 – 2030: *«More active people for a healthier world»* (WHO, 2018).

Torfing, J., Sørensen, E. and Røiseland, A. (2017) «Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, Drivers, Benefits and Ways forward.» *Administration and Society,* Forthcoming.

Unges deltakelse i kulturfrivilligheten (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2022:5).

Ungdoms tilhørighet, trivsel og framtidsplaner i Distrikts-Norge, NOVA-rapport 2/21 (Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2021).